

Umelecký súbor Lúčnica: Koločas (O sile lásky a obyčajov)

Slovak national folklore ballet Lúčnica: 'Koločas'
(About the power of love and customs)

Martina Pavlicová

Kontakt / Contact

prof. PhDr. Martina Pavlicová, CSc., Ústav evropské etnologie, Filozofická fakulta,
Masarykova univerzita Brno, Arna Nováka 1/1, 602 00 Brno, Česká republika,
e-mail: pavlicov@phil.muni.cz

ORCID <https://orcid.org/0000-0002-4716-8850>

Ako citovať / How to cite

Pavlicová, M. (2023). Umelecký súbor Lúčnica: Koločas (O sile lásky a obyčajov). *Etnologické rozpravy*, 30(2), 121-123.

Michal Dudáš a kolektív: *Koločas* [hudobno-tanečný program]. Brno: Janáčkovo divadlo – Národní divadlo Brno, 2023.

Námet, dramaturgia, choreografia, réžia: Michal Dudáš

Hudba: Róbert Faltus

Kostýmy, masky: Zuzana Drugová, Eva Farkašová-Zálešáková

Scéna: Milan Ferenčík

V nedeli 18. 6. 2023 se uskutečnil v zaplněném Janáčkově divadle v Brně celovečerní hudebně-taneční program souboru Lúčnica nazvaný Koločas. Představení nedalo divákovi vydechnout a energie, která byla předávána z pódia, byla odezvou v sále také náležitě oceněna. Dramaturgická linka využívala v uměleckém zpracování hudbu, tance a kroje z nejrůznějších etnografických regionů Slovenska, ale nebyla to linka hlavní, byť byla velmi výrazná – nad ní se klenul svorník, běh času kalendářního roku v tradiční lidové kultuře, jehož signály byly obřady a obyčeje s různou mírou religie či magie, jež

se zároveň protínaly s nejsilnějšími emocemi a touhami. Lásky, smutek, naděje a víra tak na základě lidové tradice dotvářely mozaiku lidského života od jeho zrození až po smrt. Zhlédnutí programu souboru *Lúčnica*, jehož zakladatelem, choreografem a uměleckým vedoucím byl Štefan Nosál (1927–2017), dává možnost krátké subjektivní reflexe na téma scénického folklorismu, v tomto případě takového, který je spojen s profesionálními tvůrci i interprety a který je prezentován svébytnou uměleckou tvorbou.

Ačkoli etnologie poměrně dlouho problematiku folklorismu pomíjela, tato sféra se (často i s pomocí odborníků) postupně etablovala již od konce 19. století. V českém prostředí za určitý mezník považujeme Národopisnou výstavu československou, jež se konala v Praze v roce 1895, a to zejména proto, že byla doprovázena tzv. živými slavnostmi, kde byly prezentovány lidové obyčeje, hudba a tanec. Postupně se formující proud prezentace lidové kultury v rámci různých spolků a skupin dostal zcela nový impuls v období po druhé světové válce. Lidové tradice a jejich význam se v kontextech nového společenského režimu a spojitosti s tzv. sovětské kultury, která se konkrétně v tomto scénickém odvětví projevila velmi zřetelně, stala frekventovaným tématem ve společnosti (v pozitivním i negativním duchu) a folklorní hnutí začalo nabývat na síle. Vznik profesionálních souborů, jež pracovaly s odkazem lidových tradic, byl pomyslným vrcholem těchto snah. Zatímco v Čechách se historie Československého státního souboru lidových písní a tanců jako profesionálního tělesa udržela do roku 1991, na Slovensku tato linie nepřetržitě pokračuje až do současnosti. S jistým časovým odstupem lze tedy konstatovat, že zatímco hledání dalších směrů práce na tomto poli se v českém prostředí odehrávalo na různých úrovních folklorního hnutí a bez „uměleckých hierarchií“ profesionálních těles, slovenské prostředí (a to i s ohledem na možnosti vysokoškolského studia choreografie lidového tance v Bratislavě a s tím související řady absolventů tohoto oboru) to mělo o poznání těžší. Profesionální či poloprofesionální soubory jsou vždy předmětem celospolečenského zájmu, a to od uměleckých zřetelů až po ekonomické fungování, které je v současném pragmatickém světě náročné a mnohdy i limitující pro zcela svobodnou tvůrčí činnost.

Práce s lidovou kulturou či folklorem na scéně je dnes už etablovanou problematikou jak pro etnology, tak především pro umělecké profese. Ale ačkoli je pod každou choreografií a hudební skladbou podepsán konkrétní autor, jenž tvoří z potřeby vlastního uměleckého vyjádření, poznání folklorního materiálu i tradice toho, jak s ním bylo v předchozích obdobích na scéně nakládáno, je většinou u řady tvůrců podvědomě vnímáno. A nejenom podvědomě, nakonec spolupráce s etnology či folkloristy jako konzultanty je často pro tento typ scénické prezentace běžnou záležitostí, i když by neměl být mírou rozhodující; tou je samotná scéna a výpověď tvůrců, kteří se pouze vydali na cestu, jež je lemována odkazem lidové kultury.

Vrátím-li se ke konkrétnímu představení *Lúčnice*, myslím, že je potřeba si uvědomit, že nelze poměřovat práci jednotlivých osobností na poli scénického folklorního žánru měřítkem všeobecného souhlasu či nesouhlasu. Každý autor tvoří v daném dobovém kontextu, v estetickém kánonu, který odpovídá nejen jeho uměleckému snažení, ale často právě konkrétní době. Bylo tomu tak v umělecké sféře Štefana Nosála, a stejně tak tomu je i ve sféře jeho následovníků, kteří uvedený, nový program *Lúčnice* připravili. Cesta dnešního souboru je plně profesionální, autorsky i interpretačně, se snahou poctivě zpracovat zvolené téma a předat divákovi silnou emoci skrze umělecký tvar s inspirací či citacemi folklorního materiálu, jež v sobě nese koncentrovaná sdělení o lidském ži-

votě a jeho smyslu. Čím více rozmanitých cest tento žánr přinese, tím více se divákům bude dostávat impulsů k přemýšlení o lidové kultuře a jejím významu – protože základní materie zůstává stejná, pouze osobnosti tvůrců se mění a vtiskují jim svou pečeť, která může být na první pohled sice odlišná, jejich východiska jsou však obdobná. Česká choreografka Alena Skálová (1926–2002), umělecká vedoucí souboru Chorea Bohemica, v roce 1992 napsala:

Při svých kompozicích jsem se vždycky snažila vytvářet obrazy, které by v duchu lidové etiky a lidového uměleckého cítění mluvily k dnešku. Aby lidové umění přinášelo generacím technického věku, vybaveným mnoha užitečnými vymoženostmi, ale i stresy, něco z těch základních jistot, jimiž se člověk cítil propojen s přírodou a veškerenstvem, a o které je nyní ochuzen a po nichž instinktivně stále touží (Skálová, 1992: 10).

Umělecký soubor Lúčnica s programem Koločas usiloval o totéž – jinými prostředky, s jinou tradicí scénické práce s folklorem, s jinou estetikou. A se snahou nebořit minulost, ale přetavit ji v novou hodnotu. Českému obecenstvu přiblížil nejen svou představu práce s folklorem na scéně, ale především ukázal, že odkaz lidové kultury může stále promlouvat k dalším generacím bez ohledu na to, kdo jej předává.

Referencie

Dudáš, M. a kol. (2023). *Koločas* [hudobno-tanečný program]. Janáčkovovo divadlo – Národní divadlo Brno, Brno, Česká republika.

Skálová, A. (1992) Lidové umění a scéna. *Národopisná revue*, 2(1), 9–10.